

LATVIJAS PSR ZINĀTŅU AKADEMIJA

NOMINA ANATOMICA

STARPTAUTISKĀ ANATOMISKĀ
NOMENKLATŪRA

LATVIJAS PSR ZINĀTŅU AKADEMIJAS IZDEVNIECIBA

LATVIJAS PSR ZINĀTŅU AKADEMIJA
EKSPERIMENTĀLAS UN KLINISKĀS MEDICĪNAS INSTITŪTS

NOMINA ANATOMICA

STARPTAUTISKĀ ANATOMISKĀ NOMENKLATŪRA

APSTIPRINĀJIS VI STARPTAUTISKAIS FEDERATĪVAIS
ANATOMU KONGRESS PARĪZĒ 1955. GADA 30. JŪLIJĀ

ATZINUSI VISSAVIENTĪBAS ANATOMU, HISTOLOGU UN EMBRIOLOGU
ZINĀTNISKĀS BIEDRĪBAS VALDE
HARKOVĀ 1956. GADA 18. JŪNIJĀ

LATVIJAS PSR ZINĀTŅU AKADEMIJAS IZDEVNIECĪBA
RĪGĀ 1961

Nomenklatūru latviešu un krievu valodā
sastādījusi med. zin. kand.
V. DEMIDOVA

Prof. *K. RUDZISA* redakcijā

PRIEKŠVARDS

Lai radītu vienotu anatomisku nomenklatūru un ar to iepazīstinātu plašas Latvijas PSR ārstu aprindas, Zinātņu akadēmijas Eksperimentālās un klīniskās medicīnas institūts uzskatīja par lietderīgu izdot 6. Parīzes Starptautiskā anatomu, histologu un embriologu kongresa pieņemto latīnisko anatomisko nosaukumu sarakstu. Šis anatomisko nosaukumu saraksts ieguvis vispārēju atzinību. To atzina arī Vissavienības anatomu, histologu un embriologu biedrības valdes plēnums 1956. gada jūnijā.

Nomina anatomica ir izdots 1958. gadā PSRS Medicīnas Zinātņu akadēmijas korespondētājlocekļa profesora D. Ždanova redakcijā. Minētais izdevums ir likts arī šī darba pamatā, kurā bez latīņu terminiem atrodami arī anato-

miskie nosaukumi latviešu un krievu valodā. Bez tam šajā izdevumā ir iekļauti arī Bāzeles un Jēnas nomenklatūrās lietotie sinonīmi. Tas var ievērojami atvieglināt orientēšanos senāk izdotajā anatomiskajā literatūrā.

Anatomiskie nosaukumi latīņu, latviešu un krievu valodā dos iespēju Latvijā strādājošiem speciālistiem apgūt visjaunāko anatomisko nomenklatūru.

Šī saraksta sastādītāji ievēroja prof. D. Ždanova sniegtos norādījumus, ka latīņu anatomisko terminu pareizai lietošanai «jāveicina anatomisko terminu lietošanas nokārtošana žurnālu rakstos, medicīnas mācību grāmatās un monografijās, tāpat pasniedzot teorētiskās un praktiskās medicīnas priekšmetus aug-

stākajās medicīnas mācību iestādēs, patoloģiskās anatomijas un tiesu medicīnas ekspertizē, klīniskajā medicīnā un veselības aizsardzības ikdienas prakses jautājumos».

Sastādītāji apzinās, ka anatomisko nomenklatūru latviešu valodā nekādā gadījumā vēl nevar uzskatīt par galīgi izstrādātu un pilnīgu, tādēļ ar pateicību pieņems un apsvērs visus konkrētos priekšlikumus un labojumus.

Nav pilnā mērā izdevies arī pārvarēt grūtības

krievu anatomiskās terminoloģijas apkopošanā, tomēr jādomā, ka paskaidrojumi krievu valodā palīdzēs izmantot speciālo krievu literatūru.

Nomenklatūru latviešu un krievu valodā sastādījusi medicīnas zinātņu kandidāte Velta Demidova.

Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas Eksperimentālās un klīniskās medicīnas institūta direktora sirsnīgi pateicas visiem, kas palīdzēja šī darba sagatavošanā un veicināja tā izdošanu.

Latvijas PSR ZA Eksperimentālās un klīniskās medicīnas institūta direktors

Latvijas PSR ZA akadēmiķis

P. Gērke

**NOMINA ANATOMICA
EMENDATA**

**TERMINI SITUM ET DIREC-
TIONEM PARTIUM CORPO-
RIS INDICANTES**

verticalis
horizontalis
medianus
sagittalis

frontalis

transversus, transversalis
medialis

**IZLABOTIE ANATOMISKIE
NOSAUKUMI**

**TERMINI, KAS NORĀDA
ĶERMEŅA DAĻU
NOVIETOJUMU
UN VIRZIENU**

vertikālais, stateniskais
horizontālais, limeniskais
mediānais, vidus
sagitālais, piemēram, virziens vai plāk-
sne, kas paralēla mediānai

frontālais, piemēram, virziens vai plāk-
sne, kas perpendikulāra mediānājam

transversālais, šķērseniskais
mediālais, kas tuvāk mediānajam

**ИСПРАВЛЕННЫЕ
АНАТОМИЧЕСКИЕ
НАИМЕНОВАНИЯ**

**ТЕРМИНЫ, УКАЗЫВАЮЩИЕ
РАСПОЛОЖЕНИЕ
И НАПРАВЛЕНИЕ
ЧАСТЕЙ ТЕЛА**

вертикальный, отвесный
горизонтальный
медианный, срединный
сагиттальный, например, направление
или плоскость, параллельные
медианной
фронтальный, например, направление
или плоскость, параллельные
медианной
трансверсальный, поперечный
медиальный, ближе к медианному

intermedius
lateralis
anterior
medius
posterior
ventralis
dorsalis
internus
externus
dexter
sinister
longitudinalis
cranialis
caudalis
superior
inferior
superficialis
profundus

intermediālais, starpā esošais
laterālais, sāniskais
anteriorais, priekšējais
vidējais
posteriorais, pakalējais
ventrālais, vēderpuses
dorsālais, mugurpuses
iekšējais
ārējais
labais
kreisais
longitudinālais, gareniskais
kraniālais, galvas, augšējais
kaudālais, astes, apakšējais
superiorais, augšējais
inferiorais, apakšējais
superficiālais, virspusējais
dziļais

интермедиальный, промежуточный
латеральный, боковой
антериорный, передний
средний
постериорный, задний
вентральный, брюшной
дорзальный, спинной
внутренний
наружный
правый
левый
лонгитудинальный, продольный
краниальный, головной, верхний
каудальный, хвостовой, нижний
супериорный, верхний
инфериорный, нижний
суперфициальный, поверхностный
глубокий

**TERMINI AD MEMBRA
SPECTANTES**

(Termini ad extremitates
spectantes BNA, JNA)

**TERMINI, KAS ATTIECINĀMI
UZ LOCEKĻIEM**

**ТЕРМИНЫ, ОТНОСИМЫЕ
К КОНЕЧНОСТЯМ**

proximalis
distalis
radialis

ulnaris

tibialis
fibularis
palmaris
plantaris

proksimālais, tuvākais
distālais, tālākais
radiālais, spieķa-, spieķkaula

ulnārais, elkoņa, elkoņkaula

tibiālais, lielā lielakaula
fibulārais, mazā lielakaula
palmārais, sauļas puses
plantārais, pēdasapakšas

проксимальный, более близкий
дистальный, отдаленный
радиальный, лучевой, относящийся к
лучевой кости
ульнарный, локтевой, относящийся к
локтевой кости
тибиальный, большеберцовый
фибулярный, малоберцовый
пальмарный, ладонный
плантарный, подошвенный

TERMINI GENERALES

acinus
aditus
ala
alveolus

ampulla
angulus
ansa
antrum
anulus¹
apertura
apex
appendix
arcus
area
arteria
articulatio²
basis
brachium
bursa
canaliculus
canalis

VISPĀRĒJIE TERMINI

acins, ķekarveida veidojums
ieeja
spārns
alveola, muldīņa, iedobīte, pūslītis, lig-
zdiņa

ampula, paplašinājums
leņķis, stūris, kakts
cilpa
ala, dobums
gredzens
apertura, atvere
galotne, virsotne
piedēklis
loks
laukums
artērija
locītava
bāze, pamats, pamatne
augšdelms
bursa, somiņa
kanāliņš
kanāls, eja

ОБЩИЕ ТЕРМИНЫ

ацинус, гроздевидное образование
вход
крыло
альвеола, мульда, впячивание, пузы-
рек, гнездышко

ампула, расширение
угол
петля
пещера, полость
кольцо
апертура, отверстие
верхушка
отросток, придаток
дуга
поле, площадка
артерия
сустав
базис, основание
плечо
бурса, сумка
каналец
канал, ход

capitulum
capsula
caput³
cartilago
caruncula
cauda
cavum
cellula
circulus
cisterna
collum⁴
columna
commissura
cornu
corona
corpus
corpusculum
cortex
crista
crus
decussatio
dorsum
ductulus
ductus
eminentia

endothelium
epithelium
extremitas⁵
facies
falx
fascia
fasciculus
fibra
fibrocartilago
filum

galviņa
kapsula, apvalks, somiņa
galva, galviņa
skrimslis
skranda, kārpīņa
aste
dobums
šūniņa, šūna
aplis
cisterna, tvertne
kakls, kakliņš
kolumna, stabs
komisūra, savienojums, saiklis
rags
vainags, kronis, vainadziņš
ķermenis
ķermenītis
garoza
šķautne
liels, stilbs, kājiņa, kāja
krustojums
mugura
vadiņš
vads
eminence, paaugstinājums, pacēlums, izcilnis

endotēlijs
epitēlijs
ekstremitāte, loceklis
seja, virsma
sirpis
fascija
kūlītis
fibra, šķiedra
šķiedrains skrimslis
pavediens, diegs

головка
капсула, сумка, оболочка
голова, головка
хрящ
лоскуток, сосочек
хвост
полость
клетка, ячейка
круг
цистерна, вместилище
шея, шейка
колонна, столб
коммиссура, соединение, спайка
рог
венок, венчик
тело
тельце
кора
гребень
голень, ножка, нога
перекрест
спина
проточек
проток
эминенция, возвышение, выпячивание

эндотелий
эпителий
конечность, член
лицо, поверхность
серп
фасция
лучок
фибра, волокно
волокнистый хрящ
нить

fissura
flexura
folium
folliculus
foramen
formatio
fornix
fossa
fossula
fovea
foveola
frenulum
fundus
funiculus
geniculum
genu
glandula
glomerulus (glomerulum JNA)
glomus
gyrus
hilus
humor
impressio
incisura
infundibulum
isthmus
labium
lacuna

lamina
latus
lemniscus
ligamentum
limbus
limen
linea

fisūra, grope, sprauga
fleksūra, izliekums, likums
lana, lapīna
folikuls, maisiņš, mezgliņš
caurums, atvere
formācija, veidojums
velve
bedre, padziļinājums
bedrīte
bedre, padziļinājums
bedrīte
saīti, paviņš
dibens
virvīte, saite
liecis, celis
celis
dziedzeris
glomeruls, kamoliņš
kamols
vītne, kroka
hil's, vārti
mitrums
iesniedums
ierobs
piltuve
šaurums
lūna
lakūna, ezers, ezeriņš, piemēram, asaru

plātne, lapa
sāns
lemnisks, cilpa
ligaments, saite
limbs, mala, vile
sliednis
līnija, svītra

фиссура, щель, желобок
флексура, изгиб
лист, листок
фолликул, мешочек, узелок
дыра, отверстие
формация, образование
свод
ямка, углубление
ямочка
ямка, углубление
ямочка
уздечка
дно
канатик
колени
колени
железа
гломерула, клубочек
клубок
извилина
гилюс, ворота
влага
вдавление
вырезка
воронка
перешеек
губа
лакуна, озеро, озерце, например, слез-
ное

пластинка, лист
бок
лемниск, петля
лигамент, связка
лимб, край, шов
порог
линия

liquor
 lobulus
 lobus
 macula
 margo
 massa
 meatus
 medulla
 membrana
 membrum
 mesothelium⁶
 musculus
 nervus
 nodulus
 nodus
 nucleus
 organum (organon BNA, JNA)
 os, oris
 os, ossis
 ostium
 papilla
 parenchyma
 paries, parietis
 pars
 pelvis
 perichondrium
 periosteum
 plexus
 plica
 polus
 portio
 porus
 processus
 prominentia
 punctum
 radix

likvors, šķidrums
 daiviņa
 daiva
 traips, plankums
 mala
 masa
 eja
 smadzenes, serde
 membrāna, plēve
 loceklis
 mezotēlijs
 muskulis
 nervs
 mezgliņš
 mezgls
 kodols
 organs
 mute
 kauls
 grīva, atvere
 papīla, kārpīņa, pāpīte
 parenhīma
 siena, sienīņa
 daļa
 iegurnis
 perihondrijs, skrimšļplēve
 periosts, kaulplēve
 pinums
 kroka
 pols
 daļa
 pora, atvere
 izaugums
 izciļnis
 punkts
 sakne

ликвор, жидкость
 долька
 доля
 пятно
 край
 масса
 ход, проход
 мозг
 мембрана, перепонка
 член, конечность
 мезотелий
 мышца
 нерв
 узелок
 узел
 ядро
 орган
 рот
 кость
 устье, отверстие
 папилла, сосочек
 паренхима
 стенка
 часть
 таз
 перихондрий, надхрящница
 перност, надкостница
 сплетение
 складка
 полюс
 часть
 пора, отверстие
 отросток, вырост
 выступ
 точка
 корень

rainus
 raphe
 recessus
 regio
 rete
 retinaculum
 rima
 rudimentum⁷
 saccus
 septulum
 septum
 sinus
 solum
 spatium
 spina
 stratum
 stria
 stroma
 substantia
 succus
 sulcus
 synovia
 taenia
 tegmen
 tela
 tela conjunctiva
 tela elastica
 tendo
 torus
 trabecula
 tractus
 trigonum
 trochlea
 truncus
 tuba
 tuber⁸

zars
 šuve, kroka
 kabata, ieliekums
 apvidus
 tikls
 piestiprinātājsaite
 sprauga
 rudiments, aizmetnis (neizveidojies)
 maiss
 starpsieniņa
 starpsiena, šķērssiena
 sinuss, dobums
 pamats, pēdasapakša
 starptelpa, starpa
 smaile, ērkšķis, dzelonis
 slānis, karta
 svitra
 stroma, saistaudu skelets
 substance, viela
 sula
 rieva
 sinovijs
 lenta, sloksne
 jumts, vāks
 parsegs, slānis, audu kārta
 savienotājslānis
 elastīgais slānis
 cipsla
 valnītis
 trabekula, balķītis
 trakts, ceļš
 trisstūris
 veltnis
 stumbrs, viduklis
 caurule
 paugurs

ветвь
 шов, складка
 карман, впячивание
 область
 сеть
 укрепляющая связка
 шель
 рудимент, зачаток (неразвившийся)
 мешок
 перегородочка
 перегородка
 синус, полость, пазуха
 основание, подошва
 промежуток
 ость, шип
 слой
 полоса, полоска
 строма, соединительнотканый остов
 субстанция, вещество
 сок
 борозда, желобок
 синовия
 лента
 крыша, покрывка
 покрывка, слой, тканевый слой
 соединяющий слой
 эластический слой
 сухожилие
 валик
 трабекула, перекладина
 тракт, путь
 треугольник
 блок
 ствол, туловище
 труба
 бугор

tuberculum
tubulus
tunica
tunica propria
uvula
vagina
vallecula
valva⁹
valvula
vas
velum
vena
vertex
vesica
vesicula
vestibulum
vestigium¹⁰
villus
viscus, viscera
vortex
zona

pauguriņš
caurulīte
apvalks
īpašais apvalks
ūka, mēlīte
maksts
gropīte, iedobīte
vārstulis
vira, vārsts
vads, trauks
bura
vēna
galvvidus, pauris
pūslis
pūslītis
priekštelpa
pēdas, atliekas
bārksts
iekšas
virpulis, sproga
zona, josla

бугорок
трубочка
оболочка
собственная оболочка
язычок
влагалище
ложбинка
заслонка
створка
сосуд
парус
вена
темя
пузырь
пузырек
преддверие
след, остатки
порсинка
внутренности
завиток, вихор
зона, кайма, пояс

PARTES CORPORIS HUMANI CILVEKA ĶERMEŅA DAĻAS ЧАСТИ ТЕЛА ЧЕЛОВЕКА

caput
collum
truncus
membra (extremitates BNA, JNA)

galva
kakls
viduklis
locekļi

голова
шея
туловище
члены, конечности

CAPUT Cranium

vertex
sinciput
frons
occiput
tempora
auris
auricula

pauris
galvaskausa priekšējā un augšējā daļa
piere
pakauss
deniņi
auss
auss gliemežnīca, austiņa

темя
передняя и верхняя часть черепа
лоб
затылок
виски
ухо
ушная раковина, ушко

GALVA Galvaskauss

Facies

oculus
supercilium
palpebra superior

acs
uzacs
augšējais plakstiņš

Seja, ģimīs

глаз
бровь
верхнее веко

ГОЛОВА Череп

Лицо

palpebra inferior
rima palpebrarum
bulbus oculi
sulcus infrapalpebralis (sulcus palpebromalaris JNA)

Nasus

dorsum nasi
apex nasi
ala nasi

Os, oris

sulcus nasolabialis
labium superius (labium maxillare JNA)
philtrum
labium inferius (labium mandibulare JNA)
rima oris
cavum oris
lingua
fauces
bucca, mala
mentum
sulcus mentolabialis

COLLUM

cervix
nucha
larynx
prominentia laryngea (prominentia laryngica JNA)

apakšējais plakstiņš
acs sprauga
acsābols
zemplakstiņa rievā (plakstiņa un vaiga rievā JNA)

Deguns

deguna mugura
degungals
deguna spārns

Mute

deguna un lūpas rievā
augšlūpa
padegunes rievā
apakšlūpa
mutes sprauga, mutes atvere
mutes dobums
mēle
riklesgals
vaigs
zods
zoda un lūpas rievā

KAKLS

kakls
skausts
balsene
balsenes izcilnis, ādamābols

нижнее веко
глазная щель
глазное яблоко
нижневекковая борозда

Нос

спинка носа
кончик носа
крыло носа

Рот

носо-губная борозда
верхняя губа
подносковой желобок
нижняя губа
ротовое отверстие
ротовая полость
язык
пасть
щека
подбородок
подбородочно-губная борозда

ШЕЯ

шея
затылок
гортань
выступ гортани, адамово яблоко

pharynx
trachea
oesophagus

TRUNCUS

thorax
cavum thoracis
pectus
mamma
papilla mammae
dorsum
columna vertebralis
canalis vertebralis

Abdomen

cavum abdominis
fossa epigastrica
linea semilunaris
umbilicus
latus
lumbus
inguen

Pelvis

cavum pelvis
mons pubis
coxa
nates, clunes

rikle
traheja, elpvads
barības vads

VIDUKLIS

ribājs*, krūškurvis
ribeņa jeb krūšdobums
krūtis
krūts dziedzeris, krūts
krūts zīrnitis
mugura
mugurkaulājs, mugurkauls
mugurkaula kanāls

Vēders

vēdera dobums
pakrūtes bedrīte
pusmēness līnija
naba
vēdera sāni
jostas vieta
cirkšnis

Iegurnis

iegurņa dobums
kaunuma paugurs
sēža
gūžas

* *ribājs* — ribenis bez mikstajiem audiem, ribu sistēma, kas veido ribeņa pamatu, skeletu; *ribenis* = ribājs + +mikstie audi: veido ribeņa dobumu.

глотка
трахея, дыхательное горло
пищевод

ТУЛОВИЩЕ

грудная клетка
грудная полость
грудь
грудная железа, грудь
сосок
спина
позвоночный столб, позвоночник
позвоночный канал

Живот

брюшная полость
подложечка
полулунная линия
пупок
боковая поверхность живота
поясница
пах

Таз

тазовая полость
лобковый бугорок
седалище
ягодицы